

LANDSMØDE 2010

Hotel Nyborg Strand, 23. og 24. september 2010

www.adoptionsnaevnet.dk

ADOPTIONS
naevnet

INDHOLD

Velkomst og orientering om nævnets arbejde	3
Spørgsmål	6
Dødelighed og dennes betydning for vurderingen af adoptionsansøgeres helbred, herunder i forbindelse med overvægt	8
Spørgsmål	10
Status på de adoptionsforberedende kurser	11
Refleksioner om forældreevne og undersøgelsen heraf	13
Evaluerings af PAS-rådgivningen	15
Raciale stilheder. Om transnational adoption, racisme og normalisering	16
Hvordan opfatter vi den aktuelle formidlingssituation, og hvilke krav og ønsker stiller den til de undersøgende myndigheder set fra Adoptionsnævnets perspektiv?	17
Hvordan opfatter vi den aktuelle formidlingssituation, og hvilke krav og ønsker stiller den til de undersøgende myndigheder set fra de formidlende organisationers perspektiv?	19
Debat	22
Afrunding og afslutning	23

VELKOMST OG ORIENTERING OM NÆVNETS ARBEJDE

VED ANNE THALBITZER

Anne Thalbitzer indledte med at byde velkommen til landsmødet, hvor alle de væsentligste aktører på området var samlet. Hun havde set meget frem til landsmødet, som var hendes første landsmøde som formand for nævnet. Hun henviste til, at den tidligere formand for nævnet, højesteretsdommer Vibeke Rønne samt overlæge Thure Krarup og speciallæge i psykiatri Joachim Hoffmeyer alle var trådt ud af nævnet den 1. april 2010 og benyttede lejligheden til at sende dem en stor tak for deres indsats i nævnet.

Hun fortalte videre, at hun i 1997-2002 var ansat i Civilretsdirektoratet med det overordnede ansvar for adoptionsområdet. Hun havde været utroligt glad for at arbejde med området, og hun var derfor rigtig glad for at få muligheden for at arbejde med det igen.

Hun gav herefter ordet til de enkelte nævnsmedlemmer, sådan at de kunne præsentere sig selv.

Dorrit Sylvest Nielsen, næstformand for nævnet og direktør for Familiestyrelsen, fortalte, at det altid er en fra Familiestyrelsen, der er næstformand for nævnet. Hun havde arbejdet med adoptionsområdet fra 1980-1984 og igen fra 1997 og frem. Hun har været medlem af Adoptionsnævnet tidligere, senest siden 2009.

Jan Erik Henriksen, det lægelige medlem af nævnet, ledende overlæge i Odense, fortalte, at han overtog pladsen i nævnet efter overlæge Thure Krarup. Han arbejder primært med diabetes. Han har været medlem af nævnet siden april 2010.

Lisbeth Kortegaard, det børnepsykiatriske medlem af nævnet, børne- og ungdomspsykiater, fortalte, at hun er overlæge på et alment skoleafsnit i Risskov, hvor de arbejder meget med familiedynamikker. Hun har siddet i nævnet siden 2004.

Charlotte Olesen, det børnelægelige medlem af nævnet, fortalte, at hun er overlæge på Skejby Sygehus, hvor hun er børnelæge med speciale i neuropædiatri, fx udviklingsforsinkelse og epilepsi. Hun beskæftiger sig desuden med syndromsygdomme. Hun har siddet i nævnet siden 2008.

Lisbeth Liebmann, psykologmedlemmet i nævnet, fortalte, at hun er psykolog og ansat ved Frederiksberg Familie- og Ungerådgivning, hvor hun vurderer forældre- og familiekompetencer. Hun har desuden en ekspertise inden for småbørnsrådgivning.

ning. Hun er ligeledes privatpraktiserende psykolog. Hun har siddet i nævnet siden 2008.

Pia Eriksen, socialrådgivermedlemmet af nævnet, fortalte, at hun er afdelingschef for social service i Dragør Kommune, og hun beskæftiger sig bl.a. med de særligt tunge børnesager. I nævnet har hun bl.a. til opgave at komme med indstilling til matchning af de danske børn. Hun har siddet i nævnet siden 2008.

Morten Kaare Hansen, lægmedlem i nævnet, fortalte, at han er leder i en rådgivende ingeniørvirksomhed. Derudover har han adopteret to børn i henholdsvis 2001 og 2002. Sammen med Stig repræsenterer han den almindelige sunde fornuft, når sagerne skal vurderes. Han har siddet i nævnet siden 2008.

Stig Fog, lægmedlem i nævnet, fortalte, at han er konsulent, og at han bl.a. laver indsamlinger for hjælpeorganisationer. Han laver bl.a. Danmarksindsamlingen for DR og skal være landslejrchef for FDFs landslejr i 2011. Han har siddet i nævnet siden 2004.

Anne Thalbitzer præsenterede Hans Mørch, det nye voksenpsykiatriske medlem af nævnet, der var forhindret i at deltage i landsmødet. Han er overlæge ved Bispebjerg på voksenpsykiatrisk afdeling for angst og depression. Han har erfaring fra andre danske sygehuse samt fra flere udenlandske sygehuse. Han har siddet i nævnet siden april 2010, hvor han overtog pladsen efter Joachim Hoffmeyer.

Anne Thalbitzer (AT) fortsatte med at fortælle, at hun oplever, at der er sket en betydelig udvikling over de sidste 10 år på adoptionsområdet, herunder ikke mindst at der på mange niveauer er kommet mere bredde i adoptionsarbejdet med en større vidensspredning og flere og nye aktører på området.

Hun fortalte videre, at der så ud til at være en stigning i antallet af nævnets sager i 2010, men det var for tidligt at sige, hvad der var årsagen til dette.

AT gennemgik herefter de forskellige henstillinger, som nævnet var fremkommet med siden seneste landsmøde. Hun henviste i den forbindelse blandt andet til en henstilling fra november 2009 om betydningen af adoptionsansøgers graviditet. Ifølge denne henstilling kan graviditet ikke i sig selv medføre afslag i fase 1. I fase 3 kan der ske en udsættelse indtil graviditetens 22. graviditetsuge, hvorefter der kan træffes en afgørelse i fase 3. 22. graviditetsuge var valgt, da den er skæringsdatoen for, hvornår man kan få abort.

Hun henviste endvidere til, at nævnet i april 2010 havde udsendt en henstilling om behandlingen af sagerne, hvor der er ansøgt om udvidelse af godkendelsen. Ansøgerne kan i den forbindelse blandt andet benytte sig af organisationernes og nævnets rådgivende børnelæger for at søge mere viden til brug for deres beslutning om, hvorvidt de ønsker at søge om en udvidelse af godkendelsen til det konkrete barn. Statsforvaltningerne kan også benytte sig af nævnets rådgivende børnelæger til brug for den samtale, der skal afholdes med ansøgerne. Hun oplyste, at henstil-

lingen var foranlediget af en tilsynsgennemgang og understregede, at henstillingen ikke skal tages som udtryk for mistillid til organisationernes rådgivende børnelæger. Tværtimod viste nævnets brugerundersøgelse fra 2009 om ansøgenes behov for faglig rådgivning, at ansøgerne generelt har tillid til de formidlende organisationer og deres børnelægers vurderinger af børn i forslag. Men undersøgelsen viste også, at der er et særligt behov for rådgivning blandt de ansøgere, der får et barn i forslag uden for godkendelsen. Henstillingen har således til formål at understrege, hvor vigtige sagerne er, samt hvor vigtigt det er, at ansøgerne og statsforvaltningerne har det bedst mulige beslutningsgrundlag i sagerne.

Hun oplyste videre, at nævnet også havde lavet en henstilling om pædiatererklæringer. Denne gik på indholdet og udformningen af erklæringerne. Heri indgik bl.a., at det skal overvejes, hvor gamle oplysningerne om barnet er, omend der ikke er nogen tidsmæssig grænse herfor.

AT gik videre med at fortælle om national adoption. Hun oplyste, at der var blevet bortadopteret 13 børn i år indtil videre, og der var 34 ansøgere på venteliste.

Hun oplyste, at nævnet havde henstillet til Familiestyrelsen, at der fremover skulle afholdes samtaler med ansøgerne ved en ansøgning om udvidelse af godkendelsen.

AT fortalte herefter om opfølgingsrapporterne i de danske sager. Kun nogle få biologiske forældre ønsker rapporterne, og det kunne se ud til, at der er en tendens til, at man i statsforvaltningerne ”glemmer” faren, selvom faderskabet er fastslået. Det er nogle gange uklart, om de biologiske forældre er informeret om muligheden for opfølgingsrapporter, hvorfor hun henstillede til, at man er opmærksom herpå i statsforvaltningerne.

Tilsynsrejsen gik i 2009 til Etiopien. Her var der bl.a. fokus på frigivelsen af børnene samt de oplysninger, der kunne tilvejebringes om børnene.

Herefter fortalte hun om Nepal. I juni 2010 besluttede Familiestyrelsen at stoppe formidlingen af børn fra Nepal indtil videre, da der var forskellige forhold, der gjorde det særdeles betænkeligt at fortsætte formidlingen. Familiestyrelsen tillod under visse forudsætninger, at organisationerne formidlede de børn, der netop var blevet matchet inden beslutningen. Nævnet var blevet hørt over problemstillingen, inden formidlingen blev stoppet, og havde tilsluttet sig beslutningen fuldt ud på baggrund af de oplysninger, der forelå.

Hun fortalte videre om problemstillingen i Indien. DR havde sendt en udsendelse i juni om børnehjemmet Pret mandir, hvor børn angiveligt var blevet frigivet uden de biologiske forældres samtykke, samt om centralmyndigheden Cara, som der også blev rettet beskyldninger imod. Familiestyrelsen havde skrevet til de indiske myndigheder, og på baggrund af deres svar havde man besluttet at opretholde formidlingen indtil videre. Der var ikke blevet formidlet børn fra Pret Mandir til Danmark siden 2003. Familiestyrelsen observerede efter det oplyste situationen og ville løbende vurdere den.

AT berettede herefter om problemstillingen omkring Kina, hvor formidlingen går væsentligt langsommere end tidligere. Familiestyrelsen har besluttet ikke at give mulighed for at få forlænget godkendelsen fra 5 til 6 år, selvom dette betyder, at nogle ansøgere måske ikke når at få et barn i forslag, inden for deres godkendelse udløber.

Hun omtalte herefter nævnets undersøgelse af adoptivbørnernes alder og ventetiden i perioden 2004-09. Der var generelt længere ventetider end tidligere. 22 % havde i 2009 ventet mere end 3 år på at få et barn. Dette tal var på få procent 4-5 år tidligere. Dette svarer til den globale tendens, hvor antallet af internationale adoptioner har været faldende siden 2004. Gennemsnitligt steg ventetiden fra 1 ½ år i 2004-2005 til 2 år og 2 måneder i 2009. Børnernes alder er i dag gennemsnitligt højere en tidligere.

Nævnet har på denne baggrund besluttet at udarbejde en henstilling til statsforvaltningerne, som opfordrer til, at ansøgerne bliver særligt vejledt om, at de længere ventetider kan betyde, at de ikke kunne nå at få et barn inden for godkendelsesperioden.

AT fortalte herefter om nogle konkrete sager, der havde givet nævnet anledning til at drøfte anvendeligheden af godkendelsesrammerne set i forhold til naturlig søskendeafstand og rækkefølge. Nævnet har besluttet at henstille til Familiestyrelsen, at styrelsen bør overveje at fastsætte en regel i godkendelsesbekendtgørelsen om, at der skal forløbe en vis karensperiode, før der kan ansøges om endnu et adoptivbarn. På denne måde kan familiens stabilitet også bedre vurderes i fase 3. Nævnet vurderede samtidig, om kravene om naturlig søskendeafstand og naturlig søskenderækkefølge skulle opretholdes, og det var der bred enighed om, da der var gode grunde til at opretholde dette. En efterfølgende rapport fra ISS har understøttet dette.

AT oplyste til sidst, at nævnet sidste år gennemførte en brugerundersøgelse af sagsbehandlingen i statsforvaltningerne, og den indeholdt rigtig gode tilbagemeldinger. Der var stor tilfredshed med den orienterende samtale, den personlige samtale og hele sagens forløb. Der var ligeledes stor tilfredshed med brugervenligheden, da parterne i sagerne har oplyst, at de forstår årsagen til de enkelte sagsskridt og afgørelsen. Mange blev godkendt, hvilket selvfølgelig kunne afspejle sig i undersøgelsens resultater. Hun oplyste, at der var diverse henstillinger fra nævnet, der så ud til ikke at blive fulgt i statsforvaltningerne, hvilket hun opfordrede til.

Spørgsmål

Der blev spurgt, om nævnets overvejelser vedrørende den naturlige søskendeafstand også ville gøre sig gældende i forhold til biologiske søskende. De tænkte eksempelvis over, hvordan statsforvaltningerne skulle håndtere sager, hvor et barn blev født mellem fase 1 og 3.

Anne Thalbitzer oplyste, at nævnet ikke havde drøftet dette aspekt endnu, men en sag på det kommende nævnsmøde ville sikkert give anledning hertil. Hun bemærkede endvidere, at såfremt Familiestyrelsen var enig i, at der kan være behov for en generel regulering af spørgsmålet i bekendtgørelsen, ville det i sidste ende være styrelsen, der skulle bestemme, hvordan problemstillingen skulle vurderes i forhold til biologiske eller kommende biologiske børn.

Der blev spurgt, hvilke henstillinger fra nævnet, statsforvaltningerne ifølge brugerundersøgelsen ikke så ud til at følge.

Karin Rønnow, Familiestyrelsen, oplyste, at der var spurgt ind til, om ansøgerne var vejledt om, hvad graviditet og fertilitet kunne betyde, og dette mente de, at de generelt ikke var. Ansøgerne var desuden blevet spurgt om, hvorvidt de var vejledt om godkendelsesrammens størrelse, og hvad det kunne betyde for, hvilket barn man ville få anvist, og dette mente de heller, at de var blevet vejledt om.

DØDELIGHED OG DENNES BETYDNING FOR VURDERINGEN AF ADOPTIONSANSØGERES HELBRED, HERUNDER I FORBINDELSE MED OVERVÆGT

VED JAN ERIK HENRIKSEN

Jan Erik Henriksen indledte med at bemærke, at det om ansøgernes fysiske helbred gælder, at dette skal være af en sådan karakter, at det ikke forringer barnets liv og muligheder. Det er som bekendt sådan, at prognosen for adoptanternes helbred vurderes over en periode på ca. 15-20 år, da det er en almindelig opvækstperiode for et barn.

Der er i denne prognosevurdering fokus på dødeligheden, men trods en ansøgers gode prognose, kan der være andre forhold ved helbredet, der gør det uforeneligt at adoptere.

Hver sag skal altid vurderes individuelt. Der er dog en række konstaterbare værdier, som vil kunne indgå med stor vægt ved vurderingen af risiko for for tidlig død.

Han fremviste herefter tal for risikoen for at dø inden for en vis periode.

I forhold til overvægt bemærkede Jan Erik Henriksen, at der generelt tales om ”sund overvægt”, hvilket i den konkrete persons tilfælde kan være sandt. Han oplyste, at man almindeligvis – også i forhold til overvægt – taler om ”den relative risiko”, hvorved forstås, at man har en vis risiko i forhold til en normalvægtig person.

Han orienterede herefter om en amerikansk undersøgelse om den relative risiko for overvægtige. Han bemærkede, at man tog udgangspunkt i BMI – vægten set i forhold til højden – og BMI kunne sige noget om, hvor stor ens relative risiko var. En mand med et BMI på over 38 og en kvinde med et BMI på over 40 kan som udgangspunkt ikke adoptere grundet den relative risiko, og ved et BMI på over 33 skal der foretages undersøgelser og en vurdering af personens helbred og relative risiko.

Jan Erik Henriksen nævnte, at nogle af de vigtigste faktorer ud fra en generel betragtning ved vurderingen af risikoen for at dø inden for de næste 15-20 år er personens alder, familiære dispositioner, køn (da mænds dødelighed er større), blod-

tryk, kolesterol, vægten samt en eventuel diabetes. Det er kun konstaterede helbredsmæssige problemer, der kan medføre afslag.

Jan Erik Henriksen beskrev videre, at der findes visse metoder, som man kan anvende til at vurdere overdødeligheden ud fra.

Han oplyste i den forbindelse, at der er lavet en stor undersøgelse om vægt, kolesterol mv. kaldet Framingham undersøgelsen, som vurderer risikoen for hjertekarsygdomme. Denne undersøgelse er dog ikke hensigtsmæssig at anvende i denne sammenhæng. Ved anvendelse af Framingham-metoden på ansøgere med BMI > 30 vil overvægtige ansøgers risiko blive vurderet for stor, idet risikoen for hjertesygdom allerede er medregnet i de overvægtskurver, Adoptionsnævnet anvender. Framingham-metoden vil derfor være mere velegnet til vurdering af normalvægtige. Derudover tager Framingham-metoden ikke højde for behandlingsmulighederne i den fremtidige prognose eller andre sygdomme, hvilket netop er afgørende i adoptionsager, hvor prognosen er det vigtigste udgangspunkt.

Han nævnte, at der også er lavet en anden risikoberegningmodel kaldet SCORE, der dog ikke inddrager vægt, som beregner risikoen for hjertekarsygdomme og død.

Jan Erik Henriksen gik videre med at fortælle om rygning. Han oplyste, at de undersøgelser, der foreligger, oftest har undersøgt aldersgrupper, der falder uden for ansøgere til adoption. Han oplyste, at undersøgelserne viste, at storrygere har en større relativ risiko end ikke-rygere, og er man samtidig meget overvægtig, vil risikoen blive forøget markant. Nævnet inddrager således i visse tilfælde, hvor der er konstateret helbredsmæssige problemer, også forhold vedrørende rygning i sagerne. Fraset nogle formentlig ganske få storrygere i alderen 40-44, er der ikke grundlag for at konkludere, at rygning i sig selv indebærer en lige så høj risiko inden for 15-20 år som f.eks. meget svær overvægt eller andre helbredsmæssige forhold, der kan medføre afslag.

Jan Erik Henriksen understregede, at ansøgernes nuværende og tidligere rygestatus altid bør fremgå af sagerne.

I forhold til diabetes orienterede Jan Erik Henriksen om en undersøgelse, der vurderer dødelighedsrisikoen, og han viste også en model "UKPDS risk engine", der kunne anvendes til at vurdere diabetespatienters dødelighedsrisiko.

Han berettede herefter om en sag i nævnet, hvor ansøgeren havde diabetes. Jan Erik Henriksen havde i denne sag beregnet ansøgerens risiko for at dø af et hjertetilfælde, og denne viste sig at være 18 % inden for de næste 20 år. Derudover var der den almindelige dødelighedsrisiko i befolkningen, der skulle lægges til. Der var på denne baggrund årsag til at overveje, om dødelighedsrisikoen konkret var højere end den, der normalt accepteredes for adoptivforældre.

I forhold til diabetes generelt bemærkede Jan Erik Henriksen, at ansøgere med Type 1 diabetes adskiller sig fra ansøgere med Type 2 diabetes. Ved vurdering af Type 1 diabetes patienter er det således mere et spørgsmål, om patienterne allerede har udviklet tegn til diabetiske senkomplikationer (og her specielt, om der er tegn til diabetisk nyresygdom) end fx at vurdere deres vægt og kolesteroltal.

Jan Erik Henriksen orienterede afsluttende om en konkret sag, hvor en ansøgerinde havde haft kræft i underlivet. Han oplyste, at sagerne blev vurderet konkret, alt efter den enkeltes forløb. Han oplyste, at en ansøgerinde i den konkrete sag havde haft en meget aggressiv type underlivscancer i stadium 3B, og hun havde fået afslag i fase 1, selvom hun efter 5 års observationstid var konstateret rask. I sagen var der nu gået 6 ½ år, siden kræften blev konstateret. Der var således grundlag for at vurdere, om udgangspunktet på de 8 års observationstid konkret kunne fraviges.

Spørgsmål

Der blev spurgt, om det ikke var tilstrækkeligt at sende til praktiserende læge for undersøgelser ved et BMI på over 33, og først efter en vurdering af denne, kunne der eventuelt henvises til en speciallægeerklæring.

Jan Erik Henriksen bekræftede dette, hvilket også fremgik af vejledningen. Han oplyste, at betydningen af en given grad af sværere overvægt angives lidt forskelligt for mænd og kvinder. Ved sværere overvægt (for mænd BMI mellem 33 og 38 kg/m² og for kvinder BMI mellem 33 og 40 kg/m²) bør der normalt foreligge en undersøgelse ved en medicinsk speciallæge. Det er dog ikke nødvendigt at iværksætte en specialundersøgelse, hvis det allerede af oplysningerne fra den praktiserende læge fremgår, at ansøgerens blodtryk, kolesterol, og glukose (faste plasma glukose < 6,1 eller 2-timers plasma glukose efter en peroral glukosebelastning < 11,1 mmol/l) er normalt.

Der blev spurgt, om observationstiden på de 8 år for livmoderhalskræft med spredning, som var meldt ud i vejledningen, var ændret.

Jan Erik Henriksen fortalte, at der ikke var ændret herpå. Der vil dog altid være forhold som i en konkret sag gør, at observationstiden på 8 evt. kan fraviges, jf. eksemplet ovenfor.

Der blev spurgt, om en dødelighedsrisiko på over 12 % altid skal forstås sådan, at en sådan risiko er for høj, også selvom risikoen blot er på 12,1 %.

Jan Erik Henriksen oplyste, at en dødelighedsrisiko på over 12 %, som er dødelighedsrisikoen for 40årige mænd, som udgangspunkt er den grænse, man har besluttet sig for, ikke skal overskrides, når der ansøges om adoption.

STATUS PÅ DE ADOPTIONSFORBEREDENDE KURSER

VED LENE KAMM,
FAGLIG LEDER FOR DE ADOPTIONSFORBEREDENDE KURSER

Lene Kamm oplyste, at hun ville fortælle om, hvordan det gik med de adoptionsforberedende kurser, som nu havde eksisteret i 10 år. Hun oplyste, at de som kursusledere anså sig som værende adoptivbørnenes advokat på kurserne. De forsøgte at forberede ansøgerne så godt som muligt til at adoptere.

Hun oplyste, at der nu havde været over 8000 ansøgere på kursus. Hun vidste ikke, om de var blevet bedre til at lave kurserne, men de gjorde deres bedste og forsøgte at lære og udvikle sig.

Hun bemærkede, at antallet af kursister var faldende, uden at de kendte den egentlige årsag hertil.

Lene Kamm oplyste, at der sidste år var sket en udskiftning blandt kursuslederne, sådan at halvdelen af den eksisterende gruppe fortsatte, mens der blev ansat nye kursusledere for den anden halvdel vedkommende.

Hun fortalte, at de herefter startede med at rejse til Burkina Faso, og det var anden gang, at der havde været mulighed for at tage kursuslederne med ud til et afgiverland. Hun bemærkede, at det var en uvurderlig oplevelse for dem at få lov til at se adoptionsvilkårene i virkeligheden.

Hun bemærkede, at det var utrolig godt igen at have 2 fulde weekender til kurserne for at følge kursisterne bedst muligt på vej.

Hun oplyste, at der var blevet lavet nogle justeringer på kurserne inden lovændringen. Hun oplyste, at dette bl.a. bestod i, at de på kursets første dag bad kursisterne sætte sig ned og forestille sig, hvad barnet havde oplevet, inden det kom til Danmark. Dette var bl.a. for at observere, om kursisterne havde fokus på den biologiske families betydning, og herefter kunne kursuslederne finde ud af, hvor fokus på det enkelte kursus skulle lægges.

Hun oplyste, at de herudover havde genoptaget emnet transracial adoption på grund af den øgede fokus på fremmede i det danske samfund. De ville gerne have de kommende forældre til at fokusere på, hvordan det ville være at vokse op med forældre, der var anderledes end dem selv. Denne opgave skal adoptanterne være i stand til at hjælpe adoptivbørnene med. Hun bemærkede, at adoptivbørn, der lig-

ner deres forældre, dog alligevel mangler umiddelbar identifikation og har oplevet tab.

Lene Kamm oplyste videre, at hun også har ændret på det tema, de kalder for nænsom overdragelse. Kursisterne skal lære, hvordan de laver en respektfuld overdragelse af barnet med forståelse for barnets baggrund og forudsætninger. Hun fortalte, at kursisterne også skal lave øvelser med de andre kursister for at komme i kontakt med, hvor deres egne grænser går. Hun fortalte, at de også taler om navne med kursisterne, da de ikke mener, at man kunne ændre navn på et større barn, da man i så fald fratog en del af barnets identitet. Forældrene kunne give det et andet navn også og så lade barnet bestemme selv senere hen, hvilket navn det ville kaldes. Der var således flere elementer i at gøre overdragelsen så nænsom som muligt.

REFLEKSIONER OM FORÆLDREEVNE OG UNDERSØGELSEN HERAF

VED PAS-RÅDGIVER & TIDL. KURSUSLEDER LARS RØGILDS

Lars Røgilds, der er PASrådgiver og tidligere mangeårig kursusleder ved de adoptionsforberedende kurser, indledte med en præsentation af sig selv i lighed med den præsentation, som han har anvendt på de adoptionsforberedende kurser.

I forhold til kommende adoptivforældre, som man møder på de adoptionsforberedende kurser, bemærkede Lars Røgilds, at kursisterne efter hans opfattelse har ændret sig gennem årene, bl.a. da mange af dem i dag forsøger at blive gravide selv samtidig.

Lars Røgilds var umiddelbart af den opfattelse, at adoptionsansøgerne kan opdeles i tre grupper. Den ene gruppe er dem, som er villige til at ændre holdning. Denne gruppe, som han fortalte, at han mødte i rådgivningsregi, vil eksempelvis forlænge deres barsel med 6 måneder i løbet af 2 minutter, hvis de indser, at det er det nødvendige at gøre i situationen, alt efter hvordan barnet reagerer.

Den anden gruppe skal have mere hjælp og har flere vanskeligheder med det følelsesmæssige. De har typisk et stort behov for at normalisere situationen. De er ikke umiddelbart villige til at ændre på situationen og til at omstille sig. De vil typisk gerne opretholde samme situation, som før de fik børn. Denne gruppe kan over tid bearbejdes til at skifte fokus, men det er spørgsmålet, om barnet har tid til at vente på det.

Den tredje gruppe er dem, som har en stor mangel på situationsfornemmelse, og hvor man som kursusleder stiller spørgsmål ved, om de bør godkendes til adoption. Der kan for disse mennesker også være tale om en ægteskabelig dysfunktion, som giver sig til udtryk under kurset. De er typisk uvillige til at samarbejde og reagerer med stress og depressioner og ser børnene som en belastning.

Lars Røgilds bemærkede generelt, at man ved, at 55-60 % af alle folk var trygt tilknyttet til deres familie, mens resten kun er usikkert tilknyttet til deres familie. Det kan derfor overvejes, om godkendelsesprocenten til adoption skulle ligge nærmere dette tal.

I forhold til adoptivbørnenes særlige vilkår bemærkede Lars Røgilds, at et børnehjem aldrig er et godt sted at vokse op, og børn på børnehjem føler sig hjælpeløse.

Han var dog samtidig af den opfattelse, at adopterede børn med den rette tilgang og den rette hjælp kan udvikle sig rigtig godt. Igennem bl.a. PAS-rådgivningen kan adoptanterne lære nogle redskaber, som de kan bruge i deres liv med adoptivbarnet.

Han bemærkede, at psykologen og spædbarnsforskeren Margaretha Brodén har sagt, at forestillingen om sin egen mor forudsiger nogle af forestillingerne om sig selv som mor, hvilket igen kan forudsige, hvordan det ville komme til at gå som forælder.

Han syntes, at det ville være rigtig godt, hvis man ved undersøgelsesforløbet fik disse forestillinger om det kommende forælderskab frem.

Efter oplægget udspandt der sig, på baggrund af bemærkninger fra flere statsforvaltninger, en drøftelse af, hvordan man bedst muligt vurderer de kommende adoptivforældres ressourcer i forhold til at varetage omsorgen for et eller flere adoptivbørn. Det blev bl.a. nævnt, at vejledningen om adoption nok trænger til en opdatering på dette område.

Den overvejende del af deltagerne ønskede ikke egentlige skemaer eller meget faste retningslinjer for, hvordan samtalerne i fase 3 skal struktureres, men der blev opfordret til, at der indledes en drøftelse af, hvilke spørgsmål og emner, som bør indgå i fase 3.

EVALUERING AF PAS- RÅDGIVNINGEN

VED RAMBØLL MANAGEMENT

Marie Stigaard Tølbøll og Gro Munk Nielsen fra Rambøll Management, holdt et oplæg om evaluering af forsøgsordningen med gratis rådgivning til adoptivforældre (PASrådgivning).

I 2006 blev der bevilget midler til et forsøgsprojekt (Post Adoption Services (PAS)-rådgivning), hvor adoptivfamilier fik mulighed for at modtage psykologfaglig rådgivning inden for de første tre år efter hjemtagelsen af barnet.

Baggrunden for projektet er en række problemer eller usikkerheder, der kan opstå hos adoptanter og adopterede efter hjemtagelsen – og i nogle tilfælde resten af livet for de adopterede.

PAS-rådgivningen arbejder med en antagelse om, at en tidlig psykologfaglig indsats kan være medvirkende til at mindske disse problemer og derved sikre en positiv sund udvikling hos børn og deres forældre.

Rådgivningen er gratis og omfatter i reglen op til fem samtaler med en PAS-konsulent, der har psykologfaglig og/eller adoptionsspecifik baggrund.

PAS-projektet løber fra 2007-2010, og evalueringen er gennemført fra februar 2009 til august 2010.

Adoptanterne og PAS-konsulenterne skulle besvare spørgeskemaer og deltage i interviews.

Det kunne konstateres, at PAS-rådgivningen blev brugt såvel forebyggende som af adoptanter, der havde oplevet større vanskeligheder.

Adoptanterne henvendte sig til PAS-rådgivningen om bl.a. usikkerhed i forældrerollen. Flertallet af adoptanterne var blevet mere sikre i deres rolle som forældre efter rådgivningen.

Marie Stigaard Tølbøll og Gro Munk Nielsen bemærkede afslutningsvist, at Rambøll Management anbefaler, at rådgivningen fortsætter, da evalueringen viser, at PAS-rådgivningen har meget positive resultater.

RACIALE STILHEDER. OM TRANSNATIONAL ADOPTION, RACISME OG NORMALISERING

VED LENE MYONG, ADJUNKT, PH.D.,
INSTITUT FOR LÆRING, DPU, AARHUS UNIVERSITET

Lene Myong, der er adjunkt, ph.d., holdt et oplæg om transnational adoption, racisme og normalisering, der er baseret på hendes ph.d.-afhandling ”Adopteret - Fortællinger om transnational og racialiseret tilblivelse” (2009). Hun indledte med at fortælle, at hun er cand.mag. i Litteraturvidenskab, og at hendes forskning har været finansieret af Forskningsrådene.

Lene Myong har som en del af arbejdet foretaget kvalitative interviews med 20 kvinder og 15 mænd, der alle er født i Korea. Hun har bl.a. interviewet dem om emnerne slægtskab, adoption, opvækst, dating og racisme.

Hun oplyste, at kritisk adoptionsforskning primært er opstået i USA. Forsknings-traditionen er ikke imod adoption som slægtskabspraksis, men den introducerer et kritisk magtperspektiv til spørgsmålet om adoption.

Hovedkonklusionen i Lene Myongs oplæg var, at de identitetsdannelsesprocesser, som transraciale adopterede i Danmark gennemgår, er præget af en farveblind diskurs, hvor spørgsmål om racial forskel mellem den adopterede og en hvid majoriteten ikke italesættes direkte. De adopteredes fortællinger, som gengives i Lene Myongs ph.d.-afhandling, afspejler, at de både i samfundet og i adoptivfamilien på kompleks vis må navigere mellem denne farveblindhed og erfaringer med racialisering (som gør dem forskellige fra en hvid majoritet).

Lene Myong pointerede, at hendes forskningsresultater tilbyder et refleksionsgrundlag, men ikke egentlige handlingsanvisninger.

I forhold til Lene Myongs afhandling kan denne i dag lånes på bibliotekerne, og Lene Myong forventer, at den udgives som bog til næste år.

HVORDAN OPFATTER VI DEN AKTUELLE FOMIDLINGSSITUATION, OG HVILKE KRAV OG ØNSKER STILLER DEN TIL DE UNDERSØGENDE MYNDIGHEDER SET FRA ADOPTIONSNÆVNETS PERSPEKTIV?

VED LISBETH KORTEGAARD & LISBETH LIEBMANN

Lisbeth Kortegaard indledte med at bemærke, at de etiske udfordringer gennem hendes 6 års arbejde på området ikke var blevet mindre grundet alle de forandringer, der var i situationen og samfundet.

Hun fortalte, at hun også arbejdede i Ankestyrelsen med tvangsfjernede børn. Hun oplyste, at der også var mange danske børn, der havde det dårligt, og som man godt kunne ønske sig nogle bedre vilkår for.

Hun fortalte, at hun nu igen var med i et arbejde om en eventuel ændring af godkendelsesrammerne. Det var et svært arbejde, da der er et skøn, der skal foretages i forhold til barnet og forældrene. Familiestyrelsen har nedsat en arbejdsgruppe med forskellige repræsentanter fra området. Der er i arbejdsgruppen enighed om, at tiden er inde til at overveje, om godkendelsesrammerne kan ændres, og drøftelserne i arbejdsgruppen går lige nu i retning af at foreslå én godkendelsesramme til adoption, således at man fremover ikke på forhånd kan søge en udvidet godkendelse.

Lisbeth Liebmann bemærkede, at hun i sin egenskab af psykolog lavede mange forældrekompetenceundersøgelser. Det lå hende meget på sinde at værne og tale om forældreskab. Hun pointerede, at noget af det mest sårbare for forældre er at blive vurderet på deres forældreskab, så derfor skal sådanne undersøgelser foretages så varsomt og nænsomt som muligt. I alle forældreskaber kan der være udfordringer og vanskeligheder, men de optræder anderledes og i højere grad, når det ikke er biologiske børn.

Lisbeth Liebmann bemærkede, at det i forhold til de adopterede børn er særligt vigtigt, at de kommende forældre evner at møde barnet med imødekommenhed, omsorg og omtanke.

Lisbeth Liebmann orienterede om en række sager, som illustrerede, at det er afgørende, at man som forælder i almindelighed og som adoptivforældre i særdeleshed er i stand til at styre sine egne behov og impulser. Man skal kunne reflektere over situationen, sådan at man kan udvikle sig i sit forældreskab inden for en overskuelig tid, da barnet ikke kan vente på denne udvikling.

Følelsesmæssig intelligens som forælder og som menneske vil vise sig ved ens adfærd og evne til at håndtere situationen. Selverkendelse, selvkontrol, social bevidsthed og håndtering af relationer er vigtige parametre med hensyn til at vurdere den enkelte person.

Lisbeth Liebmann bemærkede, at ens egen tilknytningshistorie er afgørende for ens evne som forælder. Det var således afgørende, hvordan man selv er blevet mødt af sine forældre eller andre voksne, hvis man havde været udsat for noget traumatisk – om man som barn havde lejlighed til at tale det igennem med en voksen, og hvordan man blev forstået.

En måde, hvorpå man kan undersøge en ansøgers egen tilknytning, er at bede vedkommende fortælle om relationer til de nærmeste; bede om ord, der beskriver disse nære personer, bede om historier fra barndommen, der karakteriserer denne og lytte til fortællingen og dens forløb – om den er flydende eller usammenhængende. Der kan desuden foretages systematiserede interviews for at undersøge tilknytningen nærmere. Lisbeth Liebmann var af den opfattelse, at udbyttet fra interviews som oftest var afgørende og dannede det bedste grundlag i disse sager. Det er en fordel at have nogle redskaber til at lave interviews, sådan at spørgsmål ikke stilles på baggrund af undersøgerens egen subjektive forståelse.

Konkluderende bemærkede Lisbeth Liebmann, at ens egen tilknytning vil præge ens egne evner som forælder. Adoptivforældre skal være lidt mere lydhøre og lidt mere musikalske i overført betydning end biologiske forældre grundet adoptivbørnenes start på livet.

Der blev efterlyst videreuddannelse på dette område.

Hertil svarede Trine Hede, at Familienstyrelsen løbende udbød kurser. De allerede planlagte kurser omhandlede ikke dette, men dette emne ville man bestemt overveje som en mulighed for et kommende kursus.

HVORDAN OPFATTER VI DEN AKTUELLE FORMIDLINGSSITUATION, OG HVILKE KRAV OG ØNSKER STILLER DEN TIL DE UNDERSØGENDE MYNDIGHEDER SET FRA DE FORMIDLENDE ORGANISATIONERS PERSPEKTIV?

VED AC BØRNEHJÆLP & DANADOPT

Marianne Wung-Sung, DanAdopt, indledte med at fortælle, at hun har arbejdet med adoption i 10 år, og hun har en baggrund som sundhedsplejerske. DanAdopt arbejder med at finde familier til børn og ikke børn til familier.

Mette Garnæs, DanAdopt, fortalte, at hun har arbejdet med adoption siden 1997, og hun har en baggrund som socialrådgiver.

Pia Jørgensen, AC Børnehjælp, fortalte, at hun har arbejdet med adoption i mange år, og hun har en baggrund som socialrådgiver.

Margrethe Primdahl, AC Børnehjælp, fortalte, at hun er souschef i AC Børnehjælp, og hun har arbejdet med adoption i 25 år.

Hun oplyste, at der havde været et markant fald i adoptioner til de skandinaviske lande over en årrække.

En af årsagerne var det faldende ansøgetal. En anden årsag var de svage organisationer i de andre lande, som prægede arbejdet på adoptionsområdet. De nordiske landes styrke var deres stærke organisationer, og det skulle man benytte sig af.

Endnu en vigtig årsag var den faldende etik på området globalt. En yderligere årsag var den informationsmængde og formidling af børn, der forekom over nettet.

Haagerkonventionen var et glimrende redskab, men den blev også brugt som et stempel på en adoption, der ikke var i orden.

Margrethe Primdahl stillede det spørgsmål, om vi selv levede op til de krav, som vi ønskede, at afgiverlandene levede op til. Hun bemærkede, at Danmark efter hendes opfattelse er bagud i forhold til at placere special needs børn og med at sikre en permanent PAS-ordning. Vi er efter hendes opfattelse måske også bagud i forhold til de krav, der bliver stillet til ansøgerne.

Pia Jørgensen tilføjede, at de havde en stigende oplevelse af, at deres ansøgere blev afvist, når de blev sendt ud til afgiverlandene. Eksempler herpå var et ansøgerpar, hvor ansøgerinden i en ung alder havde fået foretaget en provokeret abort, og en enlig ansøgerinde, hvor man ikke var enig i, at hun havde tilstrækkeligt netværk, og nogle ansøgere, hvor man syntes, at de havde for mange skilsmisser bag sig.

Margrethe Primdahl oplyste, at der også kunne stilles krav til antallet af ansøgere til special needs børn.

Pia Jørgensen oplyste, at man i Colombia var begyndt at lave en større formidling af national adoption, herunder placering af special needs børn. Samtidig efterlyste man flere internationale ansøgere til special needs børn. Hun bemærkede, at børn fra Colombia typisk er meget velbeskrevne. Organisationen oplever generelt, at børnene i dag oftere bliver vurderet uden for en almen godkendelse af samrådene end tidligere. Til eksempel et barn af et incestuøst forhold eller et barn af en mor, der havde taget visse narkotiske stoffer, men hvor der siden fødslen havde været en normal og god udvikling. Da der kunne visse sene følger i begge tilfælde, blev de vurderet uden for almen godkendelse. Dette gav en udfordring i organisationernes arbejde.

Margrethe Primdahl fortalte, at der således var udfordringer på mange niveauer. Dette kunne bl.a. håndteres bedst muligt ved et rigtig godt nordisk samarbejde.

Marianne Wung-Sung fortalte, at både DanAdopt og AC Børnehjælp er fonde, som Familiestyrelsen fører tilsyn med, og de oplever, at der er et rigtig godt og respektfuldt samarbejde. De har også et godt samarbejde med statsforvaltningerne. De sætter desuden pris på det gode samarbejde, de har fået med nævnet, og de værdsætter den dialog og de anvisninger, de får i denne forbindelse.

Organisationens opgave er at formidle adoptivbørn, og det er i denne forbindelse bl.a. vigtigt at respektere de forskellige regler og kulturelle krav i afgiverlandene. Hun bemærkede, at det i denne forbindelse er en god øvelse at stille det op sådan, at man vender det om og spørger sig selv, hvilke regler og krav, der skulle stilles op, hvis vi skulle bortadoptere børn til andre lande.

Marianne Wung-Sung oplyste videre, at de forsøger at hjælpe så vidt muligt i de enkelte lande fx med projekter over børn, der ikke egner sig til adoption, f.eks. HIV-smittede børn med flere. Derudover arbejder de også meget med PAS-

rådgivning, da de ved, hvor vigtigt det er for de adopterede at kunne søge tilbage til den biologiske familie. Hun oplyste, at de i perioden med tilbudet om PAS-rådgivning havde oplevet en stor aflastning, da adoptivforældrene tidligere havde henvendt sig med mange af de oplevelser og vanskeligheder, som de i stedet har kunnet få hjælp til i PAS-rådgivningen.

Hun bemærkede, at der er en markant udvikling på hele området, hvilket også kræver en udvikling fra deres side. De har bl.a. et tiltagende behov for at definere, hvad der forventes af forældrene.

Hun oplyste, at de ikke ønskede, at børnene blev puttet ind i kasser (inden for og uden for almen godkendelse), men at det bør være op til forældrene at vælge det konkrete barn.

Hun bemærkede, at det er op til myndighederne at vælge gode forældre, og man skulle huske på, at det gik rigtig godt for de fleste forældre.

Marianne Wung-Sung var af den opfattelse, at vi i Danmark er nødt til at forholde os til forpligtelsen til PAS-rådgivningen.

Vi bliver også nødt til at forholde os til, at flere større børn bliver bortadopteret i dag, og hvis man vil fortsætte med adoption, skal det overvejes, om der er ansøgere hertil. Det er også nødvendigt ikke at gøre godkendelsen for snæver.

Under 5 % af de børn, som kunne have gavn af adoption, er således under 2 år, og det er dem, alle ansøgerne ønsker.

Marianne Wung-Sung bemærkede i den sammenhæng, at hun ønsker at aflive myten om, at der ikke er børn til bortadoption, for det er der, men det er bare ikke altid de børn, som ansøgerne ønsker. Generelt ser vi i stigende grad, at der enten er tale om større børn eller børn, der – hvis de er små – har særlige behov af forskellig karakter.

Mette Garnæs bemærkede i forlængelse heraf, at det er vigtigt at forberede ansøgerne så godt som muligt på det barn, de skal modtage. Afstemningen af forventningerne er således særdeles vigtig, for de fleste håber naturligt på et lille rask barn, selvom de ved, at det kan blive anderledes. Hvis man ikke ønsker at vente for længe på at modtage et barn, skal man være parat til at modtage et barn, der ikke nødvendigvis falder inden for de rammer, man på forhånd har forestillet sig. Organisationerne ønsker ikke at formidle børn til familier, der ikke er parate til at modtage dem.

I kontakten med ansøgerne, der venter længe på at få et barn, kan samarbejdet med statsforvaltningen blive endnu mere vigtigt, da organisationerne måske opdager det hurtigere, hvis der fremkommer oplysninger om ansøgerne, der kan få betydning for adoptionen.

Marianne Wung-Sung rundede af med et ønske om at have fokus på ressourcerne efter adoptionen frem for at lede efter fejl hos ansøgerne. Hun pegede på, at meget kan tale for en obligatorisk ordning med en opfølgning på godkendelsen undervejs i den lange ventetid.

Hun takkede for det gode samarbejde på området og bød Anne Thalbitzer velkommen tilbage på området.

Debat

Der blev spurgt til organisationernes syn på det mulige i at bortadoptere større børn.

Organisationerne oplyste, at det afhang meget af det enkelte barn og den enkelte familie, og et større barn kræver ekstra ressourcestærke forældre. Det afhænger også meget af afgiverlandet, da nogle lande havde helt specielle programmer for denne type af børn og for overgangen for dem til det nye hjem. Sproget kan også være et særligt stort frustrationsparameter, hvorfor det kan være godt at lære barnets sprog på forhånd eller at benytte sig af en tolk. Det drejer sig desuden i høj grad om en forventningsafstemning i en sådan situation. Det er særligt vigtigt i forbindelse med adoption af større børn, at adoptivforældrene er i stand til at rumme barnets baggrund og f.eks. kan give rum for barnets eventuelle behov for senere hen at rejse tilbage til afgiverlandet.

Lisbeth Liebmann supplerede med, at forskning viser, at der kan være en grænse for, hvor langt ind i barndommen, barnet kan etablere tilknytning til en ny omsorgsperson.

Adspurgt til afgiverlandenes holdning til Danmark oplyste Margrethe Primdahl, at det er en udfordring i afgiverlandene, at andre modtagerlande er bedre til formidling af special needs børn. DanAdopt bemærkede supplerende, at de også havde oplevet det som svært at formidle special needs børn. Der er en etisk grænse for, hvor lang tid de kunne blive ved med at arbejde med et barn, før de konstaterer, at de ikke kan gøre noget for barnet.

Der blev spurgt ind til bemærkningen om, at der skulle bruges færre ressourcer i godkendelsesprocessen, og flere efter modtagelsen af barnet.

Organisationerne oplyste, at dette blot er en af deres tanker, men at man kan forestille sig mange tanker, eksempelvis også at en godkendelse eller et afslag først bliver givet i forbindelse med et konkret barn. De bemærkede videre, at dette er en større diskussion, som der utvivlsomt er mange relevante input til.

AFRUNDING OG AFSLUTNING

VED ANNE THALBITZER

Anne Thalbitzer takkede for et godt møde og håbede, at de forskellige indlæg og de efterfølgende drøftelser havde været inspirerende og måske også havde sat nogle tanker i gang. Der var blandt andet fremkommet mange interessante synspunkter omkring godkendelseskravene og om tilrettelæggelsen og afviklingen af samtalerne i fase 3.

Hun bemærkede, at der måske kan være anledning til at se nærmere på vejledningens beskrivelse af statsforvaltningernes opgaver i fase 3, eller om der eventuelt måtte være behov for at udbyde kurser med særlig fokus på fase 3 samtalerne.

Hun bemærkede, at nævnet var i gang med en tilsynsgennemgang vedrørende forlængelsen af godkendelsen, og de ville i denne forbindelse overveje, om der eksempelvis var behov for en opfølgende samtale efter den første godkendelsesperiode på 3 år.

Hun følte, at der sagtens kunne være brugt mere tid på mange af emnerne, men hun håbede alligevel, at mødet havde været udbytterigt, ligesom der forhåbentlig ville blive mulighed for at fortsætte drøftelserne og at inddrage andre relevante emner på landsmøder i årene fremover.